

درس سی ام

خلاصه جزء هفتم قرآن

آزمون نهایی تفسیر آیات

سوره مائده: آیات (۸۲ - ۱۲۰) و

سوره انعام: آیات (۱ - ۱۱۰)

درس سیام (خلاصه دروس جزء هفتم)

اینک که به یاری خداوند تبارک و تعالی تفسیر «جزء هفتم» به پایان رسیده است، گذری کوتاه داریم به پیام ها و نکات تفسیری این جزء؛ امید است خدای سبحان ما را اهل تعقل و تدبر در آیاتش و اهل عمل به قرآنش قرار دهد.

□ آیات ۸۲ - ۸۶ سوره مائده: خدای سبحان در این آیات،

یهود را دشمن سرسخت اسلام و مسلمانان و مسیحیان را

اهل محبت معرفی کرده است، چرا که در میان مسیحیان

انسان‌های « پاک و رهبان » که نرمدل و دور از تکبرند به

چشم می‌خورند که سرانجام به خدا و رسولش ایمان می‌-

آورند. مقابل اینان کسانی هستند که خدا آنها را به «دوزخ» هشدار داده است.

□ آیات ۸۷ و ۸۸: مؤمنان باید از «افراط» و «تفریط» پرهیزند و از حدود الهی خارج نشوند. یکی از مصادیق حدود الهی «پایندی به حلال های الهی» و «اکل طیبات» است.

□ آیه ۸۹: سوگندهای مردم دو گونه است: ۱. سوگندی که از روی عادت بیان می شود؛ ۲. سوگندی که با قصد و اراده جدی عنوان می شود. گونه اول هرچند ناپسند است، ولی شکستن آن کفاره ندارد. گونه دوم اگر شکسته شود، باید مجازات اعمال شود، که همان کفاره است.

□ آیات ۹۰ و ۹۱: این آیات ضمن بیان حکم تحریمی شراب، قمار، بت پرستی و چوب های شرط بندی، آنها را «عمل شیطانی» خوانده و حکمت تحریم «شراب و قمار» را دور کردن انسان از خدا و ایجاد کینه و دشمنی بیان کرده است.

- آیه ۹۲: از «خدا» و «رسولش» اطاعت کنید.
- آیه ۹۳: کسانی که اهل شراب و قمار بودند و بعد از تحریم آن دو، دست کشیدند، گناهی بر آنها نیست.
- آیات ۹۴ - ۹۶: کسانی که در مسیر حج، محرم گردیده و حیوانات ممنوع الصيد در دستریشان قرار می گیرند، تحت امتحان الهی هستند. صید کردن و خوردن حیوانات دریایی برای محرم جایز است.
- آیه ۹۷: چهار جزء از «مصلح مردم»، مورد توجه خدا است:
۱. کعبه؛ ۲. ماه های حرام؛ ۳. قلائد؛ ۴. هدی.
- آیه ۹۸: خداوند این دو صفت متضاد را با هم دارا است: ۱. شدید العقاب؛ ۲. بخشنده مهربان.
- آیه ۹۹: پیامبر اسلام ص فقط دعوت می کند و مردم در برابر آن مختارند.

□ آیه ۱۰۰: ارزشمندی هر چیزی، مانند ثروت، مُلک، قدرت و... به پاکی آن است، نه کثرت آن.

□ آیه ۱۰۱: مؤمنان نباید از پیامبر ص سؤال هایی پیرسند که بیهوده بوده و قرآن درباره آنها سکوت کرده است.

□ آیه ۱۰۳: مشرکان نسبت به چهار حیوان «بحیره، سائبه، وصلیه و حام» بدعت هایی گذاشته و نسبت به آنها احترام خاصی قائل بودند؛ و به دروغ این احترام را دستور خدا می-دانستند.

□ آیه ۱۰۴: مشرکان می گفتند: اعتقادات ما که از نیاکانمان به ارث رسیده، چه اشکالی دارد؟!

□ آیه ۱۰۵: این آیه از مؤمنان خواسته که در فضای شرک آلود حجاز، مواظب ایمان و هدایت شان باشند.

□ آیات ۱۰۶ - ۱۰۸: این آیات درباره وصیت قبل از مرگ و گرفتن دو شاهد عادل توضیح داده است.

□ آیه ۱۰۹: به راستی مشرکان در برابر پیامبران شان چه عکس

العملی داشتند؟!

□ آیه ۱۱۰: همگان بدانند که خدا بر عیسی ع و مادرش

نعمت‌هایی را ارزانی داشت مانند زنده کردن مردگان،
سخن گفتن در گهواره و...

□ آیه ۱۱۱: وقتی جان حضرت عیسی ع به خطر افتاد،

حواریون مأمور شدند دوباره با ایشان بیعت کنند.

□ آیات ۱۱۲ - ۱۱۵: روزی حواریون عیسی ع از ایشان

خواستند که از خدا بخواهد غذاهای آسمانی بفرستد تا

صدق عیسی ع برای شان روشن شود و از بنی اسرائیل - که

غذاهای آسمانی می‌خورند - عقب نیفتند. عیسی ع هم از

خدا خواست؛ اما مؤدبانه و با عبارت (اللهم ربنا). خدا نیز

فرمود: اجابت می‌کنم؛ ولی بعد از نزول مائده، هر کس

ایمان نیاورد، مجازات خواهد شد.

□ آیات ۱۱۶ - ۱۱۸: در قیامت وقتی خدا به عیسی ع می-فرماید: آیا تو به مردم گفتی که تو و مادرت را عبادت کنند؟ در پاسخ می گوید: خیر، من گفته بودم فقط تو را بندگی کنند.

□ آیه ۱۱۹: سرانجام خداوند پاداش صادقان را در قیامت خواهد داد.

□ آیه ۱۲۰: این آیه به دو صفت خدا اشاره دارد: ۱. مالک آسمانها و زمین و آنچه در آنهاست؛ ۲. قادر بر هر کار.

سوره انعام

□ آیه ۱. این آیه به اثبات «توحید خالق» و «توحید ربوبی» پرداخته است.

□ آیه ۲: در آیه قبل گفتیم خدا «خالق جهان هستی» است و در

این آیه می‌فرماید: خدا «خالق انسان» است که اولین نفر آن

را بی واسطه آفرید و نسل او را از آب و خاک (گل).

□ آیه ۳: همان خدایی که «خالق» است، «معبود» نیز هست.

□ آیات ۴ و ۵: مشرکان از روی تکبر حاضر نیستند پیرامون

«خالقیت و ربوبیت خدا» اندیشه کنند.

□ آیه ۶: غرور عامل مهمی در انحراف سرکشان است.

□ آیه ۷ - ۹: دو مورد از بهانه تراشی‌های مشرکان این بود: ۱.

قرآن باید در یک مجموعه کاغذی نازل می‌شد نه تدریجی

و به صورت وحی؛ ۲. چرا همراه پیامبر ص یا مستقلاً،

فرشته‌ای برای وحی نازل نمی‌شود. این‌ها باید بدانند که اگر

چنین بود، حجت بر آن‌ها تمام شده و در صورت ایمان

نیابردن عذاب بر آن‌ها نازل خواهد شد.

□ آیات ۱۰ و ۱۱: اقوام گذشته بر اثر استهزاء پیامبران‌شان هلاکت شدند؛ پس بروید و با دیدن آثار آن‌ها، عبرت بگیرید.

□ آیه ۱۲: این آیه بر «امکان و ضرورت معاد» دلیل آورده است.

□ آیه ۱۳: خداوند مالک شب و روز (زمان) و آسمان‌ها و زمین (مکان) است.

□ آیه ۱۴: انسان محتاج کسی است که بی‌نیاز باشد، هم در حدوث هم در بقا.

□ آیات ۱۵ و ۱۶: ۱- گناه باعث عذاب است؛ ۲- فقط از خدا باید ترسید؛ ۳- ولایت خدا، سختی‌ها را می‌برد.

□ آیات ۱۷ و ۱۸: اگر خدا به کسی «زیان یا سود» برساند، کسی جز او نمی‌تواند آن را برطرف کند.

□ آیه ۱۹: اثبات توحید گاهی با جدال احسن و گاهی با برهان

صورت می گیرد. ضمناً قرآن، کتاب جهانی است.

□ آیه ۲۰: اهل کتاب، براساس نشانه‌ها، پیامبر ص را به خوبی

می شناختند.

□ آیه ۲۱: ظالم ترین انسان ها کسی است که به خدا، خود و

جامعه ظلم کند.

□ آیات ۲۲ - ۲۴: مشرکان از روی عادت همیشگی در قیامت

هم به دروغ می گویند: ما مشرک نبودیم.

□ آیه ۲۵: هر کس پذیرای گمراهی باشد، خدا رهایش می کند.

□ آیه ۲۶: مشرکان از قرآن فراری هستند و دیگران را هم

تشویق به آن می کند.

□ آیات ۲۷ - ۳۰: مشرکان با دیدن دوزخ آرزوی بازگشت به

دنیا را دارند تا عمل صالح انجام دهند؛ اما خدا می فرماید:

آن‌ها دروغگو هستند. علت این آرزو، ترس از قیامت است که اینک باورشان شده است.

□ آیه ۳۱: تکذیب کنندگان حق، زمانی حسرت می‌خورند که به حالت احتضار در آیند.

□ آیه ۳۲: برای تقوا پیشگان، حیات دنیوی «بازیچه و سرگرمی» است.

□ آیه ۳۳: «تکذیب رسولان»، همان «تکذیب آیات الهی» است.

□ آیه ۳۴: خداوند پیامبرش را در برابر اعراض و تهمت‌های مشرکان دلداری می‌دهد و دعوت به صبر می‌کند.

□ آیه ۳۵: اگر خدا بخواهد همه مردم را هدایت می‌کند؛ ولی انسان‌ها صاحب اختیارند.

□ آیه ۳۶: «دعوت حق» را کسانی می‌پذیرند که «دل زنده» باشند.

□ آیه ۳۷: مشرکان با نادیده گرفتن قرآن، خواهان معجزات الهی بودند.

□ آیه ۳۸: در آن اشاره‌ای به «حشر حیوانات» شده که تفسیرهای مختلفی را به همراه دارد.

□ آیه ۳۹: خدا به مؤمنان، «هدایت عمیق‌تر» و به گناهکاران «ضلالت شدیدتر» را از باب «پاداش و کیفر» عطا می‌کند.

□ آیه ۴۰: اگر عذاب نازل شود، فقط خدا بر رفع آن قادر است.

□ آیات ۴۱ - ۴۵: این سنت خداست که «تبهکاران باید به عذاب‌های درونی و بیرونی گرفتار آیند»، تا شاید از خواب غفلت بیدار شوند؛ اما اگر چنین نشد خداوند به آن‌ها نعمات دنیوی فراوان می‌دهد و پس از مدتی به طور ناگهان می‌گیرد تا غم و اندوه‌شان افزایش یابد. برخی از عذاب‌های الهی، نسل عذاب شونده را بر می‌اندازد.

□ آیه ۴۶: اگر خدا نعمت «گوش، چشم و قلب» را بگیرد چه

کسی بر عودت آنها تواناست، جز خدا.

□ آیه ۴۷: اصولاً عذاب الهی در جامعه، به سمت ستمکاران

می رود نه همه مردم.

□ آیات ۴۸ و ۴۹: پیامبران «انذار و تبشیر» دارند و انسان‌ها

«ایمان و عمل صالح». مؤمنانی که تا آخر بمانند، غم و اندوه

نخواهند داشت.

□ آیه ۵۰: رسول خدا ص نه علم غیب دارد، نه فرشته است و

نه خزاین غیب نزد اوست.

□ آیه ۵۱: پیامبران اهل موعظه (انذار و تبشیر) هستند؛ ولی سهم

انذار بیشتر است.

□ آیات ۵۲ و ۵۳: می فرماید: ای رسول ما! مؤمنان فقیر را بنا به

درخواست اشراف مشرک از خود دور نکن. ما اشراف را

با فقیران می آزماییم.

□ آیه ۵۴: سلام خدا و رسولش بر مؤمنان تھی دست باد.

هر کس جاهلانه گناه کند خدا توبه اش را قبول می کند.

□ آیه ۵۵: این آیه «راه باطل» را افشا کرده تا «راه حق» آشکار گردد.

□ آیه ۵۶: خدا به رسول اکرم ص امر می کند که از هوای نفس مشرکان پیروی نکند.

□ آیات ۵۷ و ۵۸: مشرکان از پیامبر ص درخواست تعجیل در عذاب داشتند؛ اما حضرت می فرمود: عذاب دست من نیست.

□ آیه ۵۹: همه «خزاین» و «کلیدهای غیب» و «کلیدهای شهود (دنیا)»، دست خداست.

□ آیه ۶۰: خواب، نوعی مرگ موقت است که روح پس از جدایی برمی گردد تا وقتی که اجل فرا رسد.

□ آیات ۶۱ و ۶۲: خدا فرشتگانی را برای محافظت از انسان‌ها گماشته است؛ اما هنگام مرگ، فرشتگان مرگ روحش را نزد خدا می‌برند.

□ آیات ۶۳ و ۶۴: انسان به وقت گرفتاری همواره از خدا طلب کمک می‌کند و قول سپاس‌گزاری می‌دهد؛ ولی پس از رهایی، دوباره برمی‌گردد.

□ آیه ۶۵: دو مطلب را یادآور است: ۱. عذاب‌های چهارگانه خدا عبارتند از: عذاب از بالا، پایین، اختلاف مردم، جنگ و خونریزی؛ ۲. خدا آیات را در سطوح مختلف بیان می‌کند تا همه بفهمند.

□ آیه ۶۶: پیامبر ص نگهبان دین مردم نیست - که حتماً ایمان بیاورند -.

□ آیه ۶۷: خبرهای عذاب حتمی است، یا در دنیا یا در آخرت.

□ آیات ۶۸ و ۶۹: مؤمنان نباید در مجالس دین ستیزان حضور

یابند، مگر برای نهی از منکر.

□ آیه ۷۰: مسلمانان باید از کسانی که آیات الهی را به بازی

می گیرند، کناره گیری کنند.

□ آیات ۷۱ و ۷۲: معبود واقعی خداست که بهشت و دوزخ را

در اختیار دارد.

□ آیه ۷۳: عالم هستی، هدفمند است و گرنه اصلاً به وجود

نمی آمد.

□ آیات ۷۴ و ۷۵: حضرت ابراهیم ع به لطف الهی، ملکوت

(حقیقت) عالم هستی را دید و محکم و استوار با بت پرستان

و از جمله عمویش به محاجّه برخاست.

□ آیات ۷۶ - ۸۱: یکی از شیوه های ابراهیم ع این بود که

همگام با ستاره پرستان، ستاره ای را خدای خود می خواند، اما

وقتی ناپدید می شد، می گفت: خدای من ناپدید نمی شود.

در مورد «ماه» و «خورشید» هم چنین کرد و سرانجام با قاطعیت خدای خود را معرفی کرد: «خدای من کسی است که نظام هستی را آفرید». مشرکان هم آن حضرت را تهدید به عذاب نازل شده از سوی بت‌ها کردند؛ ولی ابراهیم ع فرمود: من فقط از خدای واقعی می‌ترسم، نه از خدای خیالی شما.

□ آیه ۸۲: «شرك» مهم‌ترین مصداق «ظلم و گناه» است.

□ آیه ۸۳: اطاعت خالصانه، هرانسانی را صاحب علم و حکمت و درجات الهی می‌کند.

□ آیات ۸۴ - ۸۷: پیامبران الهی از آنجایی که هم «محسن» و هم «صالح» بودند به «هدایت ویژه» مفتخر گردیدند. در این آیات نام هجده پیامبر ذکر شده که هر گروهی صاحب امتیازاتی بودند.

□ آیه ۸۸: «عبودیت خدا»، انسان را به «هدایت ویژه» می‌رساند،

چنان‌که انبیای الهی چنین بودند.

□ آیه ۸۹: ای رسول ما! غمگین مباش که ما دین خود را با

مؤمنان راستین حفظ می‌کنیم.

□ آیه ۹۰: روش انبیا واحد بود، ضمن این که پاداشی در قبال

وظیفه خود از مردم نمی‌خواستند.

□ آیات ۹۱ و ۹۲: علمای یهود سرزنش شده‌اند؛ زیرا قایل به

عدم نزول کتاب آسمانی بودند؛ در حالی که تورات به

موسی ع و قرآن به پیامبر ص اسلام داده شده است که

کتابی است با برکت.

□ آیه ۹۳: ظالم‌ترین انسان‌ها کسی است که دست به تحریف

کتاب خدا می‌زند یا ادعای نبوت می‌کند یا خود را همتای

خدا می‌داند.

□ آیه ۹۴: انسان‌ها چیزی جز اعمال، اخلاق و عقاید، به همراه خود به آخرت نمی‌برند.

□ آیات ۹۵ - ۹۷: در این آیات به چند نشانه از ربوبیت خدا اشاره شده است: ۱. شکافنده بذر، هسته و صبحگاهان است؛ ۲. شب را برای آرامش و خورشید و ماه را برای حسابگری قرار داد.

□ آیه ۹۸: خدا برخی انسان‌ها را «مستقر (وارد دنیا)» کرد و برخی را در صلب پدران «مستودع (به امانت)» گذاشته است.

□ آیه ۹۹: با دقت نگاه کنید که چگونه خدا از یک آب و یک خاک انواع گیاهان و میوه‌ها و باغ‌ها را رویانیده است!

□ آیات ۱۰۰ و ۱۰۱: برخی از مشرکان، جنیان را شریک خدا دانسته و عقیده دارند خدا پسر و دختر دارد. پاسخ آن‌ها این

است که همه آنها مخلوق خدایند؛ وانگهی خدایی که همسر ندارد، چگونه فرزند خواهد داشت.

□ آیات ۱۰۲ - ۱۰۵: معبود واقعی، خداست - با توجه به اوصاف ذکر شده برای خدا، این معبود را با هیچ حس مادی نمی‌توان درک کرد، در حالی که او همه چیز را درک می‌کند و آیاتش را در سطوح مختلف برای فهم همه گروه‌ها بیان کرده است.

□ آیه ۱۰۶: پیروی از وحی و دوری از شرک، مأموریت پیامبر ص و همه مسلمانان است.

□ آیه ۱۰۷: مشرکین عقیده داشتند که اگر خدا می‌خواست، ما را مؤمن می‌کرد نه مشرک.

□ آیه ۱۰۸: دو مطلب را یادآور است: ۱. مسلمانان به خدایان مشرکان دشنام ندهند تا آنها هم به خدای مسلمانان دشنام

ندهند؛ ۲. خداوند اعمال زشت مشرکان لجوج را چنان زیبا جلوه می دهد که به آنها دل شان را خوش می کنند.

□ آیه ۱۰۹: مشرکان بهانه جو به پیامبر ص می گفتند: اگر معجزات درخواستی ما را بیاوری، به خدا ایمان می آوریم؛ اما آنها دروغ می گفتند و مسلمانان هم نباید فریب آنها را بخورند.

□ آیه ۱۱۰: خدا، دل و دیده مشرکان لجوج را وارونه می کند تا حقایق را نبینند و نفهمند. این واژگونی به سبب اصرار آنها بر گمراهی است، نه از سر اجبار الهی.

پایان درس های جزء هفتم
وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ